

Rondblik

Het ontzaglijke wonder van mijn bestaan*

J. Veenstra

Er is een oud raadseltje. Een beetje gewaagd misschien, maar ik heb het nodig om uw aandacht te spitsen op een belangrijke vraag. Als er tien schaarsgeklede mannen op een rij zouden staan en Adam stond daartussen, zou u hem dan kunnen aanwijzen? Voordat u komt met allerlei ongewenste gissingen, zal ik het antwoord maar geven. Adam zou de enige zijn zonder navel, want hij is niet geboren.

Toegegeven: dit is een wat eigenaardige opening van het nieuwe schooljaar. Maar waar ik naartoe wil, is de vraag: is het omgekeerde ook waar? Heeft God alleen Adam en Eva geschapen, en zijn na hen alle mensen verwekt, of ontstaan, of hoe u het ook maar wilt noemen? Niet buiten Gods almacht om uiteraard, maar toch: ontstaan. Als gevolg van een beslissing of slordigheidje van mensen. En niet, zoals Adam en Eva: geschapen. Er zijn theologen die zichzelf zeker tot de orthodoxe christenen rekenen en toch deze gedachte aanhangen. Tegelijk ligt het diep ingeslepen in het moderne taalgebruik: een stel maakt een baby en neemt een kind.

Dit is niet slechts een kwestie voor mensen die graag in discussie gaan. Het heeft vergaande consequenties voor mijn kijk op kinderen en hun unieke persoonlijkheid. Is ons kind door God geschapen?

De schok was groot

Als we kiezen voor de stelling dat na het paradijs kinderen niet meer door God worden geschapen, zijn meteen een heleboel problemen opgelost. Denken we. Een kind geboren uit een verkrachting? Mensenwerk, de goede God staat daarbuiten. Een gehandicapt kind? Genen die ontspoord zijn, of slecht uitgeteste medicijnen. Opnieuw staat God, die wij graag voor onschendbaar houden, erbuiten.

Ik kan mij die gedachtegang heel goed voorstellen. Ik weet nog hoe ik als jonge vent - wij hadden pas verkering - op bezoek ging bij een nichtje in mijn schoonfamilie. Dat meisje was zwaar gehandicapt: geboren met een open ruggetje en een waterhoofd. Ze werd verzorgd in een rooms-katholieke inrichting in Drachten. Hoewel ik dacht goed voorbereid te zijn, was de schok groot. Zo'n misvormd lichaam. En tegelijk zo'n opgewekt karakter. Direct al die eerste keer plaagde ze mij ermee dat ik verliefd was en dat ze dat kon zien. In een bed dicht bij het hare lag een kindje van misschien een jaar of vier. Inwit, roerloos, de uitdrukkingssloze oogjes star gericht op het plafond. Verderop lag een hoopje mens onafgebroken te schreeuwen en te bonken in een kooi. Nonnen in witte habijten bewogen zich als engelen tussen de bedjes door en voerden vriendelijke gesprekken met kinderen die nergens op reageerden.

Dagenlang kon ik de beelden niet kwijtraken. Verbijsterd bleef ik steken in mijn vragen over de zin en het doel van zo'n bestaan. Hoe kon God toch zulke kinderen geboren laten worden. Door Hem geschapen? Of toch maar: ontstaan?

Mooi bedacht, maar waar is je troost?

Elke verstandelijke redenering loopt hierop stuk. Er is geen dogma dat je aan een verklaring helpt. Ik geloof in een God die almachtig is; in een God, die niet achter de feiten aanloopt, maar een eeuwig plan heeft met het leven van zijn kinderen. De Prediker zegt: als ik let op wat er onder de zon gebeurt, dan lijkt het of tijd en toeval alle mensen treft. Maar intussen weet ik, dat alles wat God doet, eeuwig is. Ook Job komt na zijn opstandige vragen tot de erkenning: ik weet dat niets buiten Gods macht ligt, en dat niets voor God onuitvoerbaar is. Gods almacht en wijsheid staan aan het begin van elk mensenleven, hoe gebroken dat ook mag zijn. We komen nergens, als we met mooie zinnen Gods eeuwige ondoorgrondelijke plannen begrijpelijk willen maken. Als bij je kind iets of heel veel niet in orde is, kan men vroom tegen je zeggen: 'Niet alles komt uit Gods hand, maar alles ligt wel in zijn hand.' Of: 'Het is niet Gods wil, maar het is wel Gods weg.' Mooi bedacht, maar waar is je troost? Is je kind door God geschapen, of heeft Hij alleen maar op afstand toegekeken? Dat is dan nog steeds een onbeantwoorde vraag.

In die psalm komt heel jouw leven in Gods handen terecht

Met opzet heb ik Psalm 139 met u gelezen. Niet omdat die psalm elke vraag beantwoordt, maar je vragen wel tot rust brengt. Het is een psalm van David. Van de man die ooit een vrouw dwong hem ter wille te zijn en een kind verwekte dwars tegen Gods geboden in. En daarna zeven dagen op de knieën lag, omdat God het jongetje opeiste en hij het niet kon missen. Deze man - en dat is toch wel heel opvallend - schreef een lofzang op de God die aan het begin staat van elk mensenleven, ondanks de puinhoop eromheen. In deze psalm kom je helemaal in Gods handen terecht: van vóór je begon te leven tot over de dood heen. Kijkt u nog maar eens met me mee.

Het gaat in Psalm 139 heel sterk over waar je vandaan komt. We lezen over het prille stadium van het embryo: 'Uw ogen zagen mijn vormeloos begin' (vs. 16). 'U was het die mijn nieren vormde, die mij weefde in de buik van mijn moeder' (vs. 13). Het ongeboorte leven ligt veilig opgeborgen, omsloten door vruchtwater en door het moederlichaam. De moeder voelt haar kind bewegen en legt ontroerd de hand op haar buik. Vers 5 zet God ineens in de rol van de aanstaande moeder: '*U omsluit mij, van achter en van voren, u legt uw hand op mij.*'

God wordt er niet door overvallen, als een mensenpaar een kind verwekt. Zelfs niet als dit gebeurt onder dramatische omstandigheden. De zeven levensdagen van het kind van David en Batseba stonden al lang in Gods boek (vs. 16). Want al voor de grondlegging van de wereld heeft God zijn kinderen in liefde uitgekozen, zegt Paulus. Ik kende je al, zegt God tegen Jeremia, voordat ik je vormde in de moederschoot.

Ik loof God om het ontzaglijke wonder van mijn bestaan. En daarbij gaat het niet alleen om het lichaam, maar evengoed om mijn unieke persoonlijkheid. Immers, samen maken ze mij tot de mens die ik ben en die door God wordt gekend en bemind.

Ooit liep een aardig buurjongetje wel eens bij ons binnen. Onder het spelen zei hij zomaar ineens: 'Ik ben een ongelukje.' Terwijl onze kinderen verbaasd zijn gezicht afspeurden naar letsel, voegde hij er verklarend aan toe: 'Echt. Het was niet de bedoeling. Zegt mijn papa.' Dit is nou precies wat jouw hemelse Vader nooit tegen jou zou zeggen: een ongelukje, niet de bedoeling... Ziekten en zonden trekken een verwoestend spoor door het leven. Maar je bent niet overgeleverd aan noodlot en willekeur. Gods plan met jouw leven gaat door ondanks alles wat stuk is. Of zelfs: in alles wat stuk is.

Psalm 139

Voor de koorleider. Van David. Een psalm. Genève 1551



HEER, U doorgrondt mij van omhoog,
mijn hart ligt open voor uw oog.
U kent mijn zitten en mijn gaan,
mijn denken zelfs kunt U verstaan.
Waar ik ook ben, U komt mij tegen,
U bent vertrouwd met al mijn wegen.

Ik loof het *wonderbaar* beleid
waarmee U mij hebt *toebereid*.
Mijn hart en *nieren* zijn uw werk,
ja, *alles* van mij draagt uw merk.
U hebt het *leven* mij gegeven,
mij in de *moederschoot* geweven.

Uw eigen *hand* heeft mij gebouwd
daar *waar geen* mens het ooit *aanschouwt*.
Uw oog nam *mijn* gebeente waar,
mijn *aanvang* was U openbaar.
Zelfs had U *reeds* voor ik ging leven,
mijn dagen in uw *boek* geschreven.

De berijming van enkele hoogtepunten in Psalm 139 (Gereformeerd Kerkboek)

Leren van de nonnen

Er valt beslist iets te leren van de nonnen die ik ooit bezig zag in de inrichting voor zwaar gehandicapte kinderen. Elk geschonden kind werd door hen gekoesterd en aangesproken alsof het een Bekende Nederlander was.

Hoe gaan wij ermee om, als er van alles mis is met het lichaam, het verstand of de persoonlijkheid van een kind? Door de botte manier waarop wij dat soms onder woorden brengen, raken we zomaar het zicht kwijt op de unieke waarde van elk mens zonder onderscheid. Een klasgenoot met een motorische blokkade heet in de gymles al gauw een spast. Om mij heen hoor ik om de haverklap spreken van een autist, een ADHD'er, een PDD-nosser, en vul maar aan. Alsof de persoonlijkheid van het kind opgaat in zijn stoornis. Je waarde reikt niet verder dan je beperkingen. Hoe onrechtvaardig, naar het kind toe en ook naar zijn Schepper!

Laten we eens kijken naar onszelf zoals we hier bij elkaar zitten. Toch ook één grote verzameling mankementen? Misschien hebt u een IQ van 130, en tegelijk nul komma nul aan sociale vaardigheden. Mogelijk bent u een technicus van het hoogste niveau, maar met een inlevingsvermogen waar uw huwelijk aan te gronde gaat. We komen geen van allen uit Gods scheppende hand, als een handicap de reden is om ter discussie te stellen of God wel mijn Schepper kan zijn. We zijn in deze gebroken wereld immers allemaal mensen met dit en zonder dat.

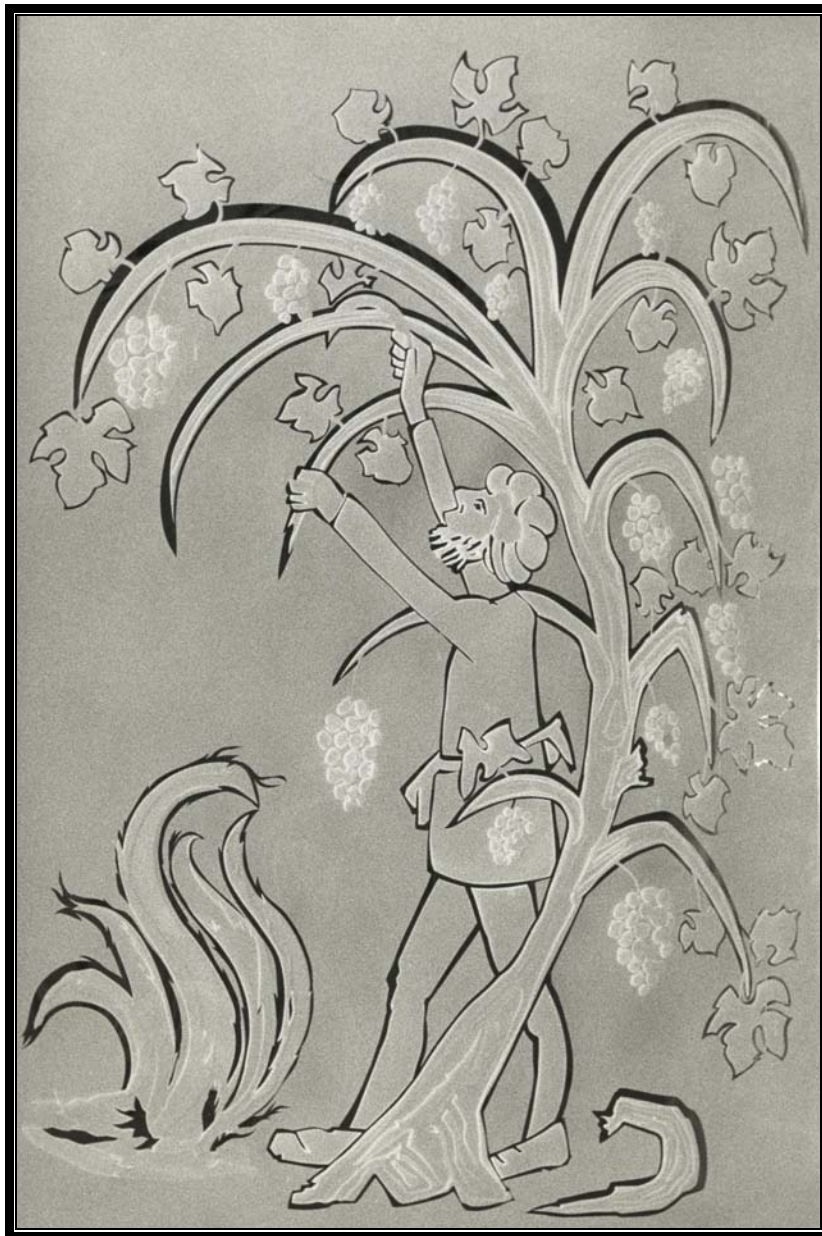
Natuurlijk is het moeilijk voor ouders om te accepteren wanneer hun kind een opvallende leer- of persoonlijkheidsstoornis heeft. Maar het blijft altijd gaan om een uniek persoon, die een probleem *heeft*, en niet een probleem *is*.

Koosje en Lineke

Het kan zelfs - ik zeg het met schroom - een zegen zijn als God een kind met een probleem aan jouw gezin toevertrouwt. Een moeder zei eens: 'Onze Koosje met zijn downsyndroom heeft in ons gezin meer liefde en saamhorigheid gebracht dan de beide vwo'ers die hier rondlopen.'

Niemand van ons ontkomt in dit ontwrichte leven aan tegenslag. En als dit wel zo mocht zijn, is het nog maar de vraag of God het dan goed met je voorheeft. Dit trof me, toen ik las van een paar grootouders. Rijke mensen, altijd een bloeiend bedrijf gehad, kinderen hoog op de maatschappelijke ladder, intelligente kleinkinderen - behalve kleindochter Lineke. Die zat op de ZMLK. Lineke hield ontzettend veel van dieren, maar niet zo erg van opa en oma. Opa en oma woonden maar een paar straten verderop, maar Lineke kwam er niet vaak. Lineke had een supergevoelige antenne voor wie echt van haar hield en wie niet. Opa en oma hadden haar eens weggestuurd, toen er onverwacht voornamen kennissen op de stoep stonden. Dat was wel diplomatiek gebeurd, maar Lineke was hoogbegaafd op het gebied van aanvoelen - en daarin waren opa en oma juist zwakbegaafd.

Opa en oma hadden heel hun leven nog nooit echt tegenslag gehad, las ik. Misschien was dat juist wel hun tegenslag. Het is goed jezelf af te vragen: zou dat ook in mijn leven zo kunnen zijn, dat het mijn tegenslag is dat ik nooit tegenslag heb gehad? Een rimpelloos leven is nog geen zegen, een beproefd leven misschien juist wel. Ook als het gaat om het kind dat God weefde in uw moederschoot. Gods waardeschaal is vaak verbluffend anders dan de menselijke maat.



Op één plaats aan de wijnstok ziet u een kleine geknakte rank...

Delen

Als we samen, als ouders en leerkrachten, zo naar onze kinderen kijken, brengt ons dat misschien ook dicht bij elkaar. Ooit verliet het laatste kind van een rijtje van vier onze school. Alle vier hadden ze, jaar in jaar uit, RT-hulp nodig gehad. Bij het afscheid van de laatste zei de vader: 't Zal wel een hele opluchting zijn voor jullie. De school heeft wat te stellen gehad met die kinderen van ons!' In zo'n uitspraak missen we alle gezamenlijkheid. Bovendien is het ook wel eens andersom. Het is misschien goed één voorval uit de personeelskamer te vertellen. Ik leidde een moeizaam gesprek: tussen de ouders van een zorgleerling, de orthopedagoog, de IB'er, en de groepsleerkracht die ontzettend veel in het kind had geïnvesteerd. De juf deed haar uiterste best om duidelijk te maken dat zij het kind nog best een poos goed kon helpen. Maar de conclusie was toch: verwijzing naar het speciaal onderwijs is beter. Toen iedereen weg was en ik terugkwam in de personeelskamer, vond ik de juf driftig huilend boven de afwas, haar verdriet afreagerend op het broze vaatwerk. 't Is

inderdaad beter,' zei ze toen ze weer zichzelf was, 'maar ik zal hem zo missen!' Dit is het toch wat wij graag willen, broeders en zusters: elkaars emoties delen als wij tegen de onvolkomenheid van dit leven aanlopen.

In het raam aan het eind van de gang is de gelijkenis van de Ware Wijnstok uitgebeeld. Blijft u er nog maar eens voor staan. Op één plaats aan de wijnstok ziet u een kleine geknakte rank. 'Hiermee wil ik aangeven dat ook het gebroken leven bij Jezus hoort en daarom een plaats verdient op deze school,' zei christen-kunstenaar Esenkbrink. Eigenlijk moet je het even stil op je laten inwerken dat dit geknakte rankje evengoed vrucht draagt als de weelderige loten die op het snoeimes van de wijnbouwer wachten.

Zullen we de moeiten maar zoveel mogelijk delen, broeders en zusters? En ook onze visie op het kind? Want daar zijn we nu toch wel uit. Elk uniek borduursel van onze Schepper, wat het ook heeft aan onvolkomenheden en bijzonderheden, mag Psalm 139 aanheffen:

*Ik loof u voor het ontzaglijke wonder van mijn bestaan,
wonderbaarlijk is wat u gemaakt hebt.
Ik weet het, tot in het diepst van mijn ziel. (vs. 14)*

Noot:

* Openingswoord ouderavond gbs De Rank Emmen, 6 september 2006.

*Voorbeeld van Lineke uit: Annie Verdelman, Een zachte koelte (Elisabethbode, Ruurlo 1992), p. 25.
Aangehaalde bijbelgedeelten: Psalm 139 / Prediker 3:14 en 9:11 / Job 42:2 / 2 Samuël 12:15v /
Efeziërs 1:4 / Jeremia 1:5 (lees deze tekst ook eens in de Statenvertaling of de NBG-vertaling van 1951).*